

NYHEDSBREV

Projekt Robuste Kalve

Hårtab på bagdelen bør betyde nye rutiner

Er du opmærksom på hårtab på bagdelen? Det er nemlig et vigtigt tegn på, at du bør ændre rutiner hos kalvene.

Af Henrik Læssøe Martin, SEGES, hlm@seges.dk

Diarré er et symptom på tarmbetændelse. Tarmbetændelse kan være en alvorlig hindring for kalvenes trivsel. Ved diarré taber kalven ofte store mængder væske og bliver dehydreret og slap. Diarré er den hyppigste dødsårsag hos småkalve. Tarmbetændelse kan også forårsage skader på tarmen, som medfører længerevarende forstyrrelse og nedsættelse af tarmfunktionen. Det betyder, at optagelsen af vigtige næringsstoffer nedsættes, og kalvens udvikling bremses. Meget tyder på, at der kan være uheldige langtidseffekter efter alvorlig diarré, som forhindrer kalven i at udnytte det fulde produktionspotentiale som ko eller slagtekalv.

Resultater fra projektet Robuste Kalve tyder på, at 30-50 % af kalve i danske malkekvægsbesætninger oplever diarré i de første leveuger (se figur).

Kalve med diarré bliver ofte tilsølede og klisterede af skidt på bagparten. Gødningen klæber til hår og hud og resulterer i hudbetændelse. Hvis kalvene overlever diarréen, vil mange af dem miste hårene mellem baglårerne i en periode. I løbet af et par måneder heler skaderne normalt op igen.

Viser problem 3 uger tidligere

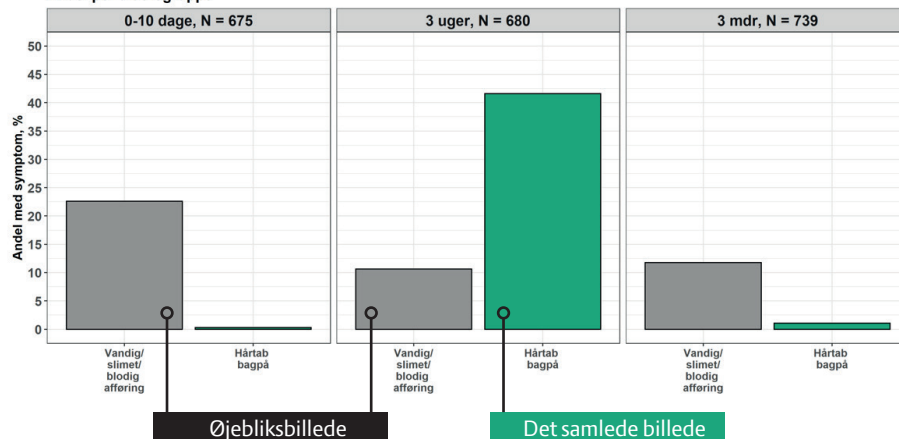
Det kan nogle gange være vanskeligt at opdage, når kalve har diarré. Derfor vil nogle problemer

blive overset. Ser du hårtab hos 3 uger gamle kalve, er der grund til at være mere vågen, når de mindste kalve skal tilses.

Kalvejakker og dækkener er en stor hjælp, når de små kalve skal holde varmen i vinterperioden. Kalvejakker, som ikke passer i størrelse, eller som er fejlmonteret, kan dog give anledning

til problemer med tilsudset bagpart hos de berørte kalve – også selvom gødningskonsistensen er normal. Hårtab kan derfor også være forårsaget af fejlmonterede jakker. Vær derfor omhyggelig med valg og montering af kalvejakker, og tjek dagligt, om de sidder rigtigt.

Kalve med diarre symptomer (mælkeprod. besætninger)
Andel per aldersgruppe

Figuren viser andelen af kalve med diarré (grå søjler) på besøgsdagen hos kalve i tre forskellige aldersgrupper (0-10 dage gamle, ca. 3 uger gamle og ca. 3 mdr. gamle kalve). Det viser et 'øjebliksbillede' af situationen. De grønne søjler viser andelen af kalve med hårtab i de respektive aldersgrupper. Hårtab kan betragtes som et indirekte udtryk for, hvor meget diarré der har været i den samlede periode op til observationen. Forekomsten af hårtab omkring 3 ugers alderen ser ud til at give et rimeligt billede af, hvor meget diarré der har været i de første leveuger.

Kalv med lille hårtab og kalv med omfattende hårtab – begge efter forløb med diarré.

DIARRÉ KAN UNDGÅS

- Accepter ikke det knæk, som diarré giver kalvene
- Tag altid fat i din dyrlæge, hvis kalvene får diarré
- Læs mere om at undgå diarré på landbrugsinfo.dk – søg på *diarre hos kalve*.

De mange næsesvaber- og gødningsprøver, der blev udtaget ved projektets start i 2018, er blandt andet brugt til at udvikle den nye PCR-test. Testens resultater sammenlignes netop nu med registreret sygdomsforekomst.

Ny effektiv test udviklet i Robuste Kalve-projektet

Den nye test er blevet anvendt til at finde forekomsten af smitstoffer i 100 Robuste Kalve-besætninger.

Af Lars Erik Larsen, lael@sund.ku.dk & Nicole Bakkegård Goecke, nbgo@sund.ku.dk, Københavns Universitet

Et af formålene i Robuste Kalve-projektet er at udvikle en PCR-test, der kan påvise de mest relevante smitstoffer (virus og bakterier) i den danske kalveproduktion i én samlet analyse.

En fordel ved brugen af den nyudviklede PCR-test er, at man hurtigt og forholdsvis billigt kan få et større overblik over, hvilke smitstoffer der findes i de enkelte besætninger og aldersgrupper. Denne viden kan sammen med dyrlægens rådgivning bane vejen for en mere målrettet vaccinationsstrategi og managementprocedurer, som forhåbentligt kan føre til en reduktion af sygdomsproblemer og dermed bidrage til at reducere anvendelsen af antibiotika.

I Robuste Kalve-projektet er der blevet indsamlet næsesvaber- og gødningsprøver fra 100 danske besætninger fordelt på 83 malkekvægs- og 17 slagtekalvebesætninger.

I malkekvægsbesætningerne blev prøveudtagningen foretaget i tre aldersgrupper:

- 0-10 dage
- 3 uger
- 3 måneder.

I slagtekalvebesætningerne blev der taget prøver i to aldersgrupper:

- 2 uger efter indsættelse
- ved 3 måneders alderen.

Vira og bakterier i næsesvaber- og gødningsprøverne

Næsesvaber- og gødningsprøverne er blevet testet som pools (én pool bestod af 5-10 individuelle prøver) i det nye PCR-testsystem. Baseret på resultaterne har vi opgjort forekomsten af de forskellige vira og bakterier på tværs af besætningerne i de forskellige aldersgrupper (se figur).

Generelt for både malkekvægs- og slagtekalvene fandt vi i næsesvaberprøverne forekomsten af bakterier meget højere end forekomsten af vira, mens det var omvendt i gødningsprøverne.

De hyppigst forekommende bakterier i næsesvaberne fra malkekvægskalvene var:

- *Pasteurella multocida* (38,4 %)
- *Mycoplasma spp.* (ofte *Mycoplasma bovis*) (26,2 %)
- *Trueperella pyogenes* (25,5 %)
- *Mannheimia haemolytica* (17,5 %).

I slagtekalvene var de hyppigst forekommende bakterier i næsesvaberne:

- *Pasteurella multocida* (71,4 %)
- *Mycoplasma spp.* (ofte *Mycoplasma bovis*) (58,9 %)
- *Mannheimia haemolytica* (53,6 %).

Generelt steg forekomsten af disse bakterier med alderen.

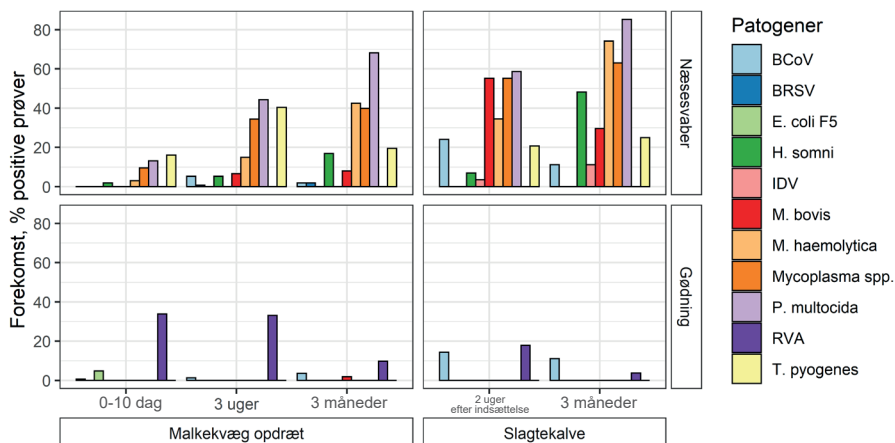
I næsesvaberne var der enten ingen eller kun en lav forekomst af de forskellige vira i malkekvægskalvene, mens der blev fundet en højere forekomst af specielt bovin coronavirus (17,9 %) og influenza D virus (7,1 %) i slagtekalvene.

Rotavirus A var det hyppigst påviste smitstof i gødningsprøverne fra malkekvægskalve (27,4 %), hvor den højeste forekomst sås i de yngste aldersgrupper (0-10 dage og 3 uger).

I slagtekalvenes gødningsprøver var det bovin coronavirus (12,7 %), som blev fundet hyppigst efterfulgt af rotavirus A (10,9 %). Bakterier som *Escherichia coli* F5 (K99+) (1,8 %) og *Mycoplasma bovis* (0,2 %) blev sjældent påvist i gødningsprøverne.

Giver det sygdom?

Det næste skridt i analysen af data er at sammenligne PCR-resultaterne med registrering af sygdomsforekomsten for at undersøge, om der er en sammenhæng mellem forekomst af sygdom og fund af de forskellige smitstoffer på gruppeniveau. Nogle smitstoffer kan nemlig være til stede i kalvene uden nødvendigvis at give anledning til kritisk sygdom, men de kan påvirke tilvæksten og disponere kalve for andre infektioner.

Forekomsten af vira og bakterier i næsesvaber- og gødningspools lavet af prøver fra danske malkekvægs- og slagtekalve i forskellige aldre. Forkortelser: BCoV: bovin coronavirus, BRSV: bovint respiratorisk syncytial virus, IDV: influenza D virus, RVA: rotavirus A virus

Hvordan påvirker ko/kalv sammen kalvens immunforsvar?

Mulige sammenhænge mellem ko/kalv-kontakt de første 12 timer og immunisering af kalvene bliver analyseret ud fra Robuste Kalve data i et specialeprojekt på veterinærstudiet.

Af Anneken Pryds Klastrup, lsz569@alumni.ku.dk & Dorte Bay Lastein, dbl@sund.ku.dk Københavns Universitet

Råmælksforsyning og immunisering er livsvigtigt for spædkalvens sundhed og trivsel. Ko/kalv-samvær og samvær imellem kalve er vigtigt for kalvens sociale udvikling og indeholdt som krav i dansk lovgivning. Ligeledes er forbud om systematisk sondefodring af alle kalve også indeholdt i lovgivningen. Under danske forhold er der derfor ofte dilemmaer forbundet med at opnå både god immunisering og opstaldningen af ko og kalv i de første dage efter kælvning.

Et specialeprojekt på veterinærstudiet ser nærmere på, hvordan vi sammen løser dette dilemma. Projektet undersøger sammenhænge mellem antistofniveau hos kalve (her kaldet immuniseringsgrad på besætningsniveau) og ko/kalv-kontakt i Robuste Kalve-besætninger samt i ti udvalgte besætninger med særlige strategier for langvarig kontakt mellem ko/kalv. Desuden beskrives de ti udvalgte case-besætninger i detaljer, så de kan fungere som inspiration til at få ko/kalv-kontakt og immunisering til at fungere samtidigt.

Bruger data fra Biosecure-spørgeskema

Analyserne er baseret på Biosecure-spørgeskemaet, som blev indsamlet i 83 Robuste Kalve-besætninger, samt brixmålinger på kalveblod fra 81 af besætningerne og de ti case-besætninger (i alt 91). 5-15 kalve mellem 1-10 dage fik foretaget brixmålinger i hver besætning.

De foreløbige opgørelser (figur 1, næste side) viser dels, at der er 60 besætninger, som ikke opnår en beskyttende immuniseringsgrad (kræver at mere end 80 % af kalvene er over grænseværdien).

Men grafen viser også, at god immuniseringsgrad godt kan opnås i besætninger med længere ko/kalv-kontakt. Det vil sige, at begge dele kan opnås på samme tid. Men hvordan gøres det? Mange vil nok sige, at det kan skyldes eks-

tra tildeling af råmælk samtidigt med, at kalven patter. Figur 2 (næste side) viser fordelingen af, hvordan råmælksforsyningen foregår i sammenhæng med immuniseringsgraden. Det ses her, at nogle besætninger kan kombinere patning med eller uden ekstra tildeling med høj immunisering.

Desværre er informationer om decideret systematisk sondefodring af alle kalve ikke tilgængelig via det anvendte spørgeskema. Men ud fra forfatterens erfaring, anvendes omfattende sondering med råmælk stadig i mange besætninger trods lovgivning imod dette.

Succes er komplekst

I de videre analyser på data fra Robuste Kalve kigges der på flere faktorer samtidig. Altså, hvordan alle registrerede forhold omkring opstaldning og råmælksforsyning påvirker hinanden samtidig på et generelt plan. For at komme nærmere de mere praktiske løsninger på dilemmaet er vi også gået mere i detaljen med forholdene i de 10 case-besætninger. Her gengiver vi ultrakorte beskrivelser af to interessante besætninger, som får ko/kalv-kontakt og immunisering til at lykkes samtidigt. Desuden en tredje besætning, hvor den kendte vej til succes er mere ujævn:

EKSEMPEL 1

Den første besætning har 100 % immunitet. Der gives ikke systematisk noget råmælk til kalvene, men kalven har adgang til koen i 15-24 timer. Råmælken bliver ikke testet, og de har heller ingen råmælksbank. Dødelighed 1-180 dage lå under det totale landsgennemsnittet for alle mælkeproducerende besætninger. Kalvepaserne mener, at alle kalvene begynder at drikke af sig selv inden for 2,5-3 timer.

EKSEMPEL 2

Den anden besætning har 100 % immunitet og en dødelighed blandt de bedste 25 %. Her blev alle kalve rutinemæssigt sondefodret med 4 L råmælk ved første fodring. Råmælken blev systematisk pasteuriseret og testet med en digital brixmåler, hvorefter mælken blev gemt i råmælksbanken. Der blev gemt mælk ned til Brix% = 16. Kalvene gik her med deres mor i over 24 timer efterfølgende.

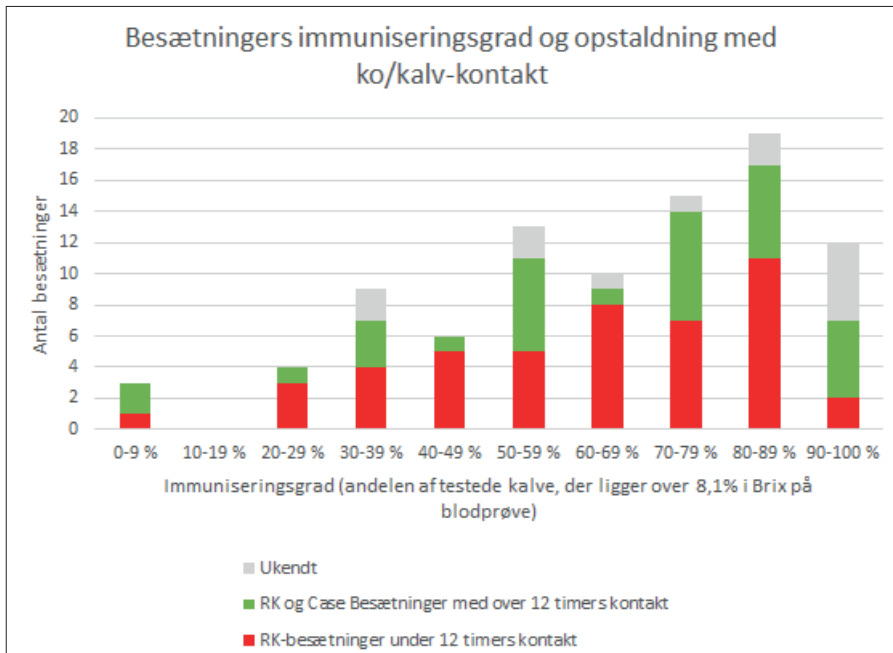
EKSEMPEL 3

Den tredje besætning var en besætning, der gjorde alt efter loven og teoribogen, og alligevel var immuniseringsgraden kun 36 % og dødelighed blandt de dårligste 25 %. Alle kalve fik råmælk inden for 6 timer, kalvene fik tildelt 3½ L

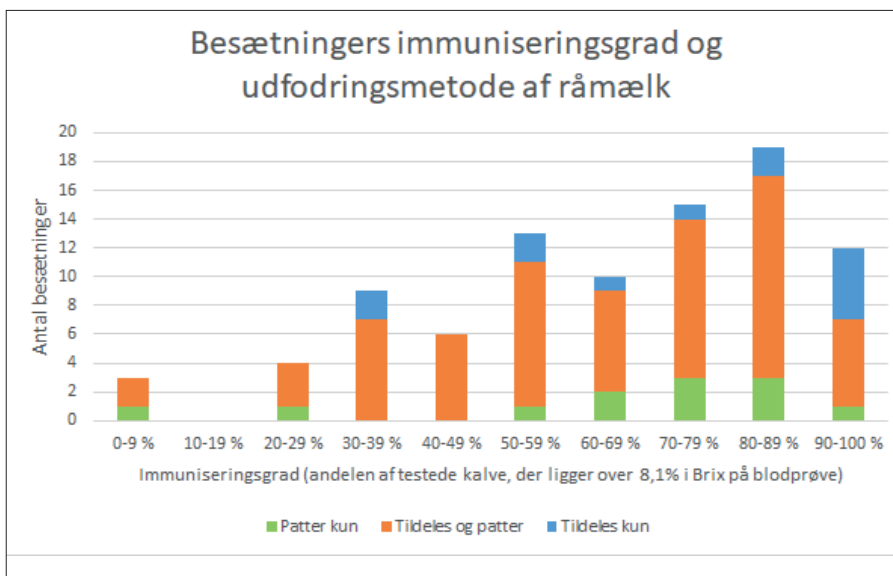

Ud fra blandt andet Biosecure-skemaerne udfyldt i Robuste Kalve projektet undersøger et specialeprojekt ved Københavns Universitet, hvordan ko/kalv sammen påvirker kalvens immunisering.

Arkivfoto: LandbrugsMedierne.

Figur 1. Optælling af besætninger med forskellige immuniseringsgrad i relation til omfanget af ko/kalv-kontakt. Vi er i gang med ekstra undersøgelser for at få klarlagt oplysninger om besætninger med ukendt (grå) ko/kalv-kontakt.

Figur 2. Optælling af besætninger med forskellig immuniseringsgrad i relation til deres metoder til forsyning af kalve med råmælk.

Kan aktivitetsmålere finde kalve med tidlig lungebetændelse?

Københavns Universitet undersøger, om aktivitetsmålere kan bruges til tidlig påvisning af lungebetændelse hos kalve.

Af Henrik Hjul Møller, henrik.hjul.moller@sund.ku.dk, Københavns Universitet

Med afsæt i Robuste Kalve projektet undersøger Københavns Universitet, om man med aktivitetsmålere kan opdage kalve med begyndende lungebetændelse. Det vil sige kalve med meget milde symptomer i form af let hoste og flåd fra næse og øjne. Viser det sig at være en gangbar metode, vil det afhjælpe den svære og tidskrævende opgave, det er at finde kalve med begyndende luftvejslidelser tidligt nok – særligt i store kvægbesætninger.

Aktivitetsmåler i øret

Konkret er der installeret en aktivitetsmåler i det ene øre på 125 kalve i en større malkekvægsbesætning. Målingerne sammenlignes med en intensiv klinisk vurdering, hvor kalvene er blevet undersøgt hver anden dag i en periode på seks uger. De kalve, som havde milde tegn på lungebetændelse, blev behandlet med smertestillende/antiinflammatorisk medicin, mens kalve med svære symptomer blev behandlet med antibiotika.

Formålet er at vurdere, om aktivitetsmåleren er effektiv til at finde kalve med milde symptomer på lungebetændelse, så behandling med antibiotika i mange tilfælde kan undgås. Undersøgelserne finder sted i et ph.d.-projekt, data er ved at blive analyseret, og de endelige resultater forventes i løbet af 2022.

En aktivitetsmåler i øret kan måske hjælpe med at afsløre kommende luftvejslidelser hos kalve.

Foto: Københavns Universitet

› råmælk med sut. Mælken, der blev tildelt stammede fra en råmælksbank. De gemte kun mælk fra vaccinerede køer og kun, hvis det havde over 21 % i Brix. De gik her med koen i 24 timer, hvor de kunne få lov at patte hos koen. Den nuværende strategi for kalvepasning begyndte for nyligt.

Landmændene i de velfungerende besætninger beskriver vigtigheden af RO omkring ko og kalv, dvs. opstaldning i enkeltbokse, samt øget opmærksomhed på om kalven får sin råmælk og indgriben ved behov. De mener, at det kræver både tålmodighed og blik for køer og kalve at få virkelighedens dilemmaer til at fungere.

Disse eksempler viser, at situationen omkring immunisering og ko/kalv-kontakt er kompleks, og at de brugbare løsninger skal findes på den enkelte bedrift. Essensen for at lykkes med immunisering, god sundhed og lav dødelighed hos kalve må være at kende sin besætning helt til bunds – at grave i både de gode og de svage procedurer fra goldko-management og opstaldning over råmælkskvalitet og tildelingsmetoder, til måling af immunisering, fodring og pasning - og videre til kalvenes sundhed og overlevelse. Løsningen på dilemmaet ligger gemt i detaljen.

Projektet afsluttes sommeren 2021.

87 kalve indgik i undersøgelsen. Kalvene blev tilfældigt udvalgt til at modtage antiinflammatorisk medicin eller ingen behandling.

Smertestillende medicin kan hjælpe kalve med lungebetændelse

Smertestillende medicin hjælper kalve med lungebetændelse, viser en undersøgelse i Robuste Kalve projektet. Det kræver dog, at kalven findes tidligt i sygdomsforløbet.

Af Nynne Capion, nyc@sund.ku.dk og Mette Bisgaard Petersen, Københavns Universitet

Mange kalve udvikler lungebetændelse i de danske besætninger. Der er typisk tale om det, vi kalder enzootisk kalvepneumoni, hvilket betyder lungebetændelse, der typisk er konstant til stede i besætningerne. Det vil ofte være en blandingsinfektion, hvor forskellige vira først svækker kalvens luftveje, hvilket baner vejen for, at bakterier, der også ofte er til stede i raske kalve, pludselig kan gøre kalvene syge. Når kalvene udvikler lungebetændelse, vil kalvens immunforsvar reagere, og der vil opstå en betændelse i lungevævet. Betændelse har til formål at begrænse vira og bakteriers evne til at etablere og sprede sig. Men betændelse er ikke kun hensigtsmæssig, da den også skader kalvens lungevæv. Det betyder, at de skader, vi ser på lungerne i forbindelse med lungebetændelse, både skyldes betændelse, virus og bakteriers skadelige virkning.

Kalvens eget forsvar

I kalvenes luftveje er der en række forsvarsmekanismer, deriblandt immunforsvaret, der beskytter kalven mod alle de udfordringer, der er i en besætning, f.eks. støv, fugt, træk, kulde, virus og bakterier.

Hos kalve, der har fået en rigtig god start på livet med tilstrækkelig råmælk og antistoffer fra koen, få flytninger, stabile kalvehold, tilstrækkelig med godt foder, god hygiejne og en god fravænnings, vil dette forsvar virke effektivt.

Hvis kalvene derimod udsættes for faktorer, der svækker disse forsvarsmekanismer, hvilket kan være mangel på råmælk, transport, sammenblanding med mange fremmede kalve, vil

det være lettere for vira at etablere sig i kalvens luftveje og begynde at skade forsvarsmekanismerne, så også bakterier kan angribe kalven.

Efter ganske få dage med infektion i lungerne vil lungevævet begynde at blive ødelagt. Det klapper sammen og kan ikke reddes af nogen behandling. Det vil også betyde, at kalven vil være påvirket af dette "vævstab" og nedsatte lungefunktion resten af livet.

Sådan virker smertestillede, antiinflammatorisk behandling

Smertestillende medicin kaldes også antiinflammatorisk medicin, og til behandling af kvæg kan man f.eks. bruge Metacam, Finadyne, Dinalgen mfl. Antiinflammatoriske produkter kan begrænse immunforsvarets skadelige virkning i lungerne, og vævet ødelægges ikke i samme grad, men den gavnlige del af inflammationen/immunforsvaret arbejder videre med at bekæmpe infektionen. Det vil sige, at ved at starte behandling af kalve med antiinflammatorisk medicin tidligt i sygdomsprocessen vil de skadelige virkninger begrænses, samtidig med at kalvene vil føle sig bedre tilpas og nedgangen i ædelyst og normal kalveadfærd mindskes. Dette er medvirkende til, at kalven bedre kan modstå en eventuel bakteriel infektion efterfølgende. Det kan sammenlignes med, at man selv tager en Panodil, når man kan mærke, at man er ved at blive syg. Dette vil give øget velvære og i mange tilfælde være tilstrækkelig behandling af en simpel luftvejsinfektion.

Antiinflammatorisk medicin kan reducere brugen af antibiotika

Ideen med vores undersøgelse bygger på mange års erfaring med kalvelungebetændelse fra Stordyrhospitalet på Københavns Universitet. Her behandles kalvene med antiinflammatorisk medicin, indtil der er tegn på, at bakterier er involveret i sygdommen. En stor del af de kalve, der udelukkende er blevet behandlet med antiinflammatorisk medicin, blev raske og

udviklede ikke den bakterielle form for lungebetændelse.

Afprøvet i praksis

For at undersøge om det også kunne lade sig gøre under praktiske besætningsforhold lavede vi en afprøvning hos en slagtekalveproducent i Robuste Kalve-projektet i løbet af to uger i vinteren 2018-2019.

87 kalve indgik i undersøgelsen. Kalvene blev tilfældigt udvalgt til at modtage antiinflammatorisk medicin eller ingen behandling. Når kalvene udviste de tidlige tegn på lungebetændelse, blev de behandlet med antiinflammatorisk medicin i tre dage. Besætningsejeren blev ikke informeret om, hvilke kalve der fik medicin, og han skulle følge sin sædvanlige protokol for behandling af kalvene.

Kalvene blev undersøgt hver dag i forhold til almenbefindende, temperatur, hoste, næseflåd, tåreflåd, vejrtrækning, og der blev lyttet på lungerne. Disse observationer blev slået sammen til en samlet klinisk score, og ud fra disse kunne vi se, at grupperne var ret ens indtil dag 5, hvor gruppen af kalve, der havde fået antiinflammatorisk medicin generelt havde det bedre. Det ser altså ud til, at behandling med antiinflammatorisk medicin kan mindske sygdomspåvirkningen af kalvene og potentielt nedsætte behovet for efterfølgende antibiotikabehandling hos nogle af kalvene.

Kræver vågen kalvepasser

Udfordringen i besætningen er at få øje på de kalve, der kun er lidt syge, da det vil være her, behandlingen med antiinflammatorisk medicin har den bedste effekt. Det vil også være for disse kalve, at denne behandling i mange tilfælde vil være nok til at hjælpe kalvens eget forsvarssystem til at bekæmpe virusinfektionen. Det vil sige ganske tidligt i sygdomsforløbet. Når først kalvene har snot, hoste, feber og ikke vil æde, er antiinflammatorisk medicin ikke længere nok og skal kombineres med antibiotika.

I staldskolerne får deltagerne tid til at tænke over og sætte spørgsmålstejn ved, hvordan og hvorfor de bruger antibiotika.

Har du vilje til forandring? Vil du reducere dit antibiotikaforbrug?

Vejen mod en reduktion af antibiotikaforbruget i slagtekalveproduktionen kræver vilje til forandring. Men vil du det? Hvordan kan du knække kurven for antibiotikaforbruget i din besætning?

Af Dorte Bay Lastein, dbl@sund.ku.dk,
Københavns Universitet
& Vibeke Fladkjær, vfl@seges.dk, SEGES

I Robuste Kalve-staldskolen 'Vejen mod Antibiotika-fri slagtekalveproduktion' arbejder slagtekalveproducenter med 'Antibiotika-fri slagtekalveproduktion' på flere forskellige måder. I løbet af et år kommer alle deltagerne rundt og besøger hinanden og giver hinanden inspiration og stiller spørgsmål til eftertanke. I november 2020 havde staldskolen besøg af Vibeke Fladkjær, SEGES, som arbejder med barrierer og de psykologiske faktorer i forandringsprocesser.

Psykologisk set er der både bevidste og ube-

vidste grunde bagved den enkelte landmands valg om at anvende antibiotika – ligegyldigt om man har et højt eller lavt forbrug. Nogle af begrundelserne kan fungere som barrierer mod at sænke forbruget. På både staldskolemøderne og til workshoppen om forandring kommer deltageres bevidste og ubevidste grunde til deres nuværende (relativt lave) antibiotikaforbrug og forebyggende procedurer til syne, hvis man lytter godt efter. Eksempler kan være:

Jeg behandler med antibiotika for:

- at dyret ikke dør
- det er en del af rutinen
- det er lovligt
- jeg tør ikke lade være
- jeg er bange for sygdomsudbrud, og at mange dyr dør
- der er ingen konsekvenser ved det, heller ikke ved gult kort, for eksperterne siger vel til, hvis jeg skal holde op
- jeg får ikke penge for at lade være.

Jeg forebygger ikke mere, end jeg gør, fordi:

- det er for dyrt at strø bedre
- jeg er sådan én, der ikke går op i hygiejne i stalden
- jeg har ikke tid til at gøre mere rent.

Der findes også argumenter mod at bruge antibiotika, når man lytter til det, staldskoledeltagerne siger:

Jeg behandler helst ikke, for:

- jeg syntes ikke, at flokbehandling skal være en systematisk rutine
- jeg glemmer nogle gange at behandle, og det går alligevel, så jeg kan lige så godt lade være
- det burde ikke være nødvendigt, hvis jeg passer kalve ordentligt
- jeg har aldrig brugt at behandle meget.

Staldskoler giver tid til eftertanke

Staldskolen kan bidrage til, at deltagerne får tid og sted til tænke og sætte spørgsmålstejn

OM STALDSKOLERNE

'VEJEN MOD ANTIBIOTIKA-FRIERE SLAGTEKALVEPRODUKTION'

- Fokus på at reducere antibiotikaforbrug
- 5 deltagende slagtekalvebedrifter
- 7 staldskolemøder fra feb. 2020 til maj 2021
- 2 workshops – om forandring og byg en stald til antibiotika-fri produktion.

ved, hvordan og hvorfor de bruger antibiotika. Hvis de bliver i tvivl om deres egen medicinanvendelse ved at se andre besætninger, som kan håndtere pasning og behandling af slagtekalve anderledes end dem selv, så kan denne tvivl måske danne motivation til ændret adfærd og holdning. Hvis du kigger indad, kan du måske også blive i tvivl, om dit forbrugsmønster er 'ansvarlig brug af antibiotika' set i forhold til risikoen for resistensudvikling på lokalt, nationalt og globalt plan samt generel accept af fødevareproduktion?

Alle disse udsagn fra staldskolen er udtryk for landmændenes identitet; særligt deres normer og værdier og opfattelse af personligt ansvar omkring dyrevelfærd og medicinanvendelse. For eksempel opfattes kalvenes ubehag og smerte ved sygdom og død som et problem, der skal og kan kontrolleres med antibiotika. Adfærden 'at behandle' er altså styret af overbevisningen om, at antibiotika er løsningen på problemet, at 'dyr er syge og dør'. Når man frygter, at dyr dør, så påvirkes man følelsesmæssigt. Sådanne personlige grunde til at anvende antibiotika kaldes 'indre motivationsfaktorer'.

Ligeledes er det interessant at se på, hvem der har ansvaret for forbruget. Hvis opfattelsen er, at ansvaret for 'ansvarlig medicinanvendelse' kun hviler på lovgivningen og eksperter, og ikke på personligt ansvar, så ændres adfærden ikke, når der ikke er nogen konsekvens (f.eks. ved gult kort-overskridelse). Sådanne ydre faktorer, som lovgivning og konsekvens heraf kan kaldes 'ydre motivationsfaktorer'.

Ændring af vaner kræver overskud

Alle adfærdsændringer – også, når det handler om antibiotikaforbrug – kan være svære at opnå. Alle vores handlinger ligger dybt forankret i vores hjerner; ofte som vaner eller handlemønstre, oftere styret mere af følelser end af rationel fornuft, særligt hvis man er presset på tid. A la: "Når man ser en syg kalv, tænker man pr. automatik 'død', mærker den ubehagelige følelse, som døde dyr giver én, giver antibiotika og skynder sig videre til næste opgave på dagens liste". Denne automatiske vane-handling foretager man i stedet for tiltag som enkeltboks, ekstra

Hvis man automatisk forbinder en syg kalv med 'død' og den ubehagelige følelse, det medfører, handler man ofte pr. automatik og behandler med antibiotika uden at stoppe op og reflektere over, hvordan yderligere forebyggelse kunne forhindre sygdom.

mælk, smertestillende og begynder at udtænke, hvordan man skal undgå den næste syge.

Ændring af vaner kræver overskud af tid og energi. Den menneskelige hjerne arbejder konsekvent mod den slags ændringer, der kræver netop dette. Hjernen er såkaldt 'doven' fra starten, men den kan overvindes, hvis vi hjælper den på vej – med mening, kunnen og ansvarfølelse. Fordi handlinger er vaner, er det vigtigt at respektere, at ændringer af adfærd kan være svært og kan tage lang tid. Sådan er det i staldskolen – og sådan vil det være hos dig, hvis du vil arbejde mod et reduceret forbrug af antibiotika på din egen bedrift.

Stop med at behandle af 'vane'

Hvis vi sammen skal nå i mål med at reducere antibiotikaforbruget i slagtekalveproduktionen, kræver det, at vi hver især (landmænd, medarbejdere, rådgivere, dyrlæger) leder efter vores egne indre og ydre motivationsfaktorer for at 'bruge antibiotika', fremfor 'ikke at bruge antibiotika'. Vi skal finde ud af, hvorfor motivationen bruges på behandling i stedet for på (endnu) mere forebyggelse. Og så skal vi lade være med at behandle af 'vane'.

I staldskolen finder landmænd desuden sammen på konkrete løsninger til, hvordan bedre management og forbedringer til øget sundhed tilpasses deres eksisterende stalde, samt deltager i et fællesskab, som giver ejerskab for 'Vejen mod Antibiotika-friere slagtekalveproduktion'. Derved har Robuste Kalve-staldskolen skabt alle tre krav til forandring: hvorfor, hvordan og for hvem:

- **Forståelsesproces – skab mening:** Hvis du skal forandre din adfærd, skal forandringen give mening for dig. Du skal forstå, hvorfor forandringen gennemføres
- **Faglig proces – skab fagligt fundament:** Hvis forandringen skal lykkes, skal du kunne

udføre nye arbejdsgange. Du skal helt konkret have de praktiske kompetencer og set-up i stalden, som det nye arbejde kræver

- **Accept-proces – skab ejerskab:** Hvis forandringen skal lykkes, hjælper det at være med i et forpligtende fællesskab med accept (eks. staldskole, ERFA-gruppe, gårdbestyrelse, slagteri-kodeks osv).

Inspireret af Weick (1995), Kotter (1997) & Bandura (1977)

REFERENCER

Karl. E Weick: "Sensemaking in Organizations". Sage 1995.

John P. Kotter: I spidsen for forandringer. Industriens forlag, 1997

Albert Bandura: Self-efficacy: toward a unifying theory and behavioral Change In: Psychological Review, 1977, Vol. 84, No 2, 191-215

Personalenyt

Af projektleder Liza Rosenbaum Nielsen, liza@sund.ku.dk, Københavns Universitet

Robuste Kalve-projektgruppen har desværre måtte vinke farvel til Bodil Højlund Nielsen, der er flyttet fra Aarhus Universitet (Foulum) til SimHerd A/S.

Bodil har de sidste tre år lagt en stor indsats i projektets planlægning, dataindsamling og analyser.

Heldigvis er Alice Puk Skarbye tiltrådt projektet, så arbejdet fortsætter som planlagt. Alice er dyrlæge og fik en ph.d. i mastitis i sommers. Hun er en dygtig dataanalytiker med erfaring inden for den slags dataanalyser, som vi skal gennemføre i projektet i år.